

ČESKO-LUŽICKÝ VĚSTNÍK

Ročník XXX / číslo 5

září–říjen 2020

www.luzice.com

68 Zapomenutá
manifestace na Mužském

74 Propagátor lužickosrbské poezie
Mirek Kovářík odešel

76 Knihovník na studiích
sorabistiky v Lipsku

79 Navzdory koruně
letní škola lužické srbštiny

Jan Radyserb-Wjela
lužickosrbský spisovatel a básník

Jan Wjela (psal pod pseudonymem Radyserb, proto Radyserb-Wjela či Wjela-Radyserb) byl lužickosrbský spisovatel a básník. Narodil se 8. ledna 1822 v Židowě u Budyšina a zemřel 19. ledna 1907 v Budyšině. Působil jako učitel (v Bórku, 1852–1889 v Židowě), učil na budyšínském gymnáziu lužickou srbštinu. V roce 1848 sympatizoval s revolučními snahami. Je autorem povídek naučných a výchovných, historických, mnoha básní zčásti opět s výchovným obsahem. Publikoval jazykovědná pojednání a sbíral lužickosrbská přísloví. Řčení „být z Kukec“ znamenalo „být hloupý, zaostalý“ (srov. „Honza ze Zlámané Lhoty“).

Horje a dele | Nahoru a dolů Jan Wjela-Radyserb

W Kukecach na pastyrni
šwarny małk so narodži,
wuropach wón wotrose,
buram swinje paseše.

Bu pak potom po lětach
knježi pohonc w Draždžanach;
zemjanki tu wožeše,
zlotkow nabu do móšnje.

Jeho syn bu wičny knjez,
Přińdže wulcy do pjenjez;
w hordych wozach jědžeše
k zemjanam na kermuše.

Teho syn, šče bohatsi,
hród sej kupi zemjanski,
čeledžinow škreješe,
robočanow drěješe.

Teho syn, haj krala mótk,
winotuk a hołči dótč,
kubło w kóstkach spřehrawa
a na žónki spowěša.

Slěpc a hołak, tego syn,
do Kukec bě hnaty ždyn,
a po wótcow znamjenju
wón bu swinipastyr tu.

V Kukecích kdys v pastoušce
pěkný hošík zrodil se,
vyrostl jak žitný klas,
u sedláků svině pás.

Stal se potom po letech
panským kočím v Draždžanech;
vozil vzácné paničky,
šetřil zlatky, grošičky.

Jeho syn už kupcem byl,
ten si tuze polepšil;
kočár měl a jezdil v něm
na hostiny k vrchnostem.

Toho syn měl ještě víc,
zámek koupil jako nic.
Služebnictvo proháněl,
nevolníky z kůže dřel.

Synku král byl kmotrem, leč
vyrostl z něj povaleč,
propil, prohrál vše, co měl,
na ženské to rozházal.

Jeho syna, pěkná věc,
šupem vedli do Kukec,
a po vzoru předků zas
sedlákům tam svině pás.

Z originálu publikovaného v Serbských novinách 1899 (s. 508) přeložila
Zuzana Bláhová-Sklenářová.

Státní fond kultury ČR

Vydává Společnost přátel Lužice
U Lužického semináře 90/13
118 00 Praha 1 – Malá Strana
luzice@luzice.cz, www.luzice.com
Vychází ročně v šesti číslech nákladem
300 výtisků.
MK ČR E 6880. ISSN 1212-0790.
Roční předplatné: ČR 300 Kč,
zahraničí 20 € (hotově 15 €) bankovním
převodem na účet Fio banka, a. s.,
2900678633/2010.

Redakční rada
Vedoucí redaktorka: Eliška Oberhelová,
eliska.oberhelova@gmail.com
Zástupce vedoucí redaktorky:
J. Zdichynec, zdichy.j@seznam.cz
Členové: Z. Bláhová, R. Čermák, K. Peršín
Grafika a sazba: V. Machurka
Rada se ne vždy ztotožňuje s názory
a slohem pisatelů. Za pravdivost
odpovídá autor. Nevyžádané rukopisy
nevracíme.

VÁŽENÍ PŘÁTELE LUŽICE, MILÍ ČTENÁŘI.

Tak už zase přituhlo. V létě jsme se nadechli, či si oddechli a zadoufali, že už je to za námi, v září a říjnu se ale ukázalo, jak byl tento optimismus naivní. Společnost přátel Lužice v srpnu uspořádala letní školu hornolužické srbštiny (dočtete se na s. 79) a 12. září zasedání valné hromady. To se na dlouhou dobu stalo poslední příležitostí, kde jsme se mohli setkat. Nejdříve jsme doufali, že bude účast hojná, protože ve stejném termínu se na dvoře Lužického semináře měla konat již tradiční saská letní slavnost, epidemie ale rychle sílila a Německo zpřísnilo podmínky pro pohyb přes hranice s Českou republikou tak, že pouhé dva dny před akcí musela být slavnost zrušena. Valná hromada se ale sejít musela, protože odkladem na později bychom riskovali, že se opět nebudeme moci sejít vůbec, tak jako na jaře. Nakonec se tedy vše podařilo, i počasí nám přálo, takže se mohlo sedět a de-

batovat venku na dvoře. Předseda a místopředsedkyně rekapitulovali rok 2019 po stránce organizační i finanční a valná hromada zprávu o činnosti i účetní uzávěrku schválila. Spolek hospodaří s vyrovnaným rozpočtem, přičemž největší příjmy plynou z grantů a dotací, členských příspěvků a darů, a ovšem také z příjmů ze zájezdů; výdaje jsou pak především na kulturní činnost, vydávání *Věstníku* a další publikační činnost, na vlastní chod spolku a investovali jsme i do vybavení Semináře. Schválen byl rozpočet na rok 2020, přičemž ale již bylo jasné, že s příjmy ze zájezdů a vstupného na akce letos počítat nelze; a do příštích let je potřeba předpokládat, že nastane-li skutečně recese, pak to budou chudé roky, i co se týče grantů a dotací. Právě ale dokončujeme velký dvouletý projekt revitalizace Hórnikovy lužickosrbské knihovny, na nějž poskytla dotaci saská zemská vláda. Účastníci valné hromady

si tak mohli prohlédnout nové vybavení knihovny, trezor, staré knihy uložené v ochranných pouzdech a samozřejmě výsledky práce restaurátorů.

Další plánované akce se už bohužel uskutečnit nemohly, zájezd do lužických klášterů tak odsouváme na květen 2021 a akce v Lužickém semináři nyní přetváříme do podoby, která bude zveřejněna online. Kromě toho pracujeme na vydávání knih a na plánu akcí na příští rok. Doufáme spolu s vámi, že už bude situace příznivější. Připravili jsme vám proto tipy na vánoční dárky – pořídte svým blízkým zájezd do Lužice v příštím roce nebo knihu o Lužici či od lužickosrbského autora. Konkrétní nabídku naleznete na webu spolku.

Všem vám přejeme pevně zdraví, klid a pohodu a těšíme se na shledanou v lepších časech. ✕

Eliška Oberhelová

vedoucí redaktorka, místopředsedkyně SPL

Valná hromada.

Foto: Tereza Hromádková

NA MUŽSKÉM PRO LUŽICKÉ SRBY V ROCE 1945 (I. ČÁST)

Ladislav Futtera

Řekne-li se manifestace pro Lužické Srby na hoře Mužský u Mnichova Hradiště, vybaví se každému slušnému sorabistovi shromáždění z 5. července 1933.¹ Ovšem na Mužském se pod lužickosrbskou vlajkou manifestovalo ještě jednou, před rovnými 75 lety, 2. září 1945. Tato manifestace byla překryta takřka dokonalým nánosem zapomnění.

Zmínka o manifestaci v roce 1933, tedy nejpočetnějším vystoupení československé veřejnosti za práva Lužických Srbů, perzekvovaných nacistickým režimem, samozřejmě pečlivě zbavená jakýchkoli negativních odstínů, tvořila a tvoří neopominutelnou součást syntéz lužickosrbských dějin, o souhrnech lužickosrbsko-českých vztahů ani nemluvě.² Shromáždění v září 1945 bylo téměř zapomenuto. Alespoň okrajové zmínky se dočkalo až v roce 2019, kdy byla 13. července na Mužském odhalena informační tabule, připo-

mínající všechny manifestace, jež se na hoře uskutečnily. Na shromáždění z roku 1945 tehdy zavzpomínal Jurij Šolta.³

■ Lužice v Československu?

Je nasnadě, čím byla tato manifestace tentokrát motivována, tedy podporou plánů na připojení Horní a Dolní Lužice k Československu, již s podporou české Společnosti přátel Lužice (SPL) a části československé politické reprezentace prosazoval Lužickosrbský národní výbor (Łužisko-serbski narodny wuběr), řízený z Prahy farářem Janem Cyžem. Po posunu německo-polské hranice na linii Odra-Nisa by došlo k dalšímu zmenšení německého území, v Československu by se po připojení Lužic s Lužickými Srby ocitli i Němci, jež československá vláda z vlastního území odsunovala, nadto se lužické území stalo cílem odsunových transportů německého obyvatelstva ze Slezska. Z těchto příčin mj. prezident Beneš, ale i sovětská okupační správa v Německu připojení území k Československu nepodporovali. Nadto je třeba připomenout, že Lužickosrbský národní výbor nevyjadřoval názor zdaleka všech Lužických Srbů. Jak upozornil Pětš Šurman, budoucnost lužickosrbského etnika v Československu spatřovali zvláště Srbové propuštění z koncentračních táborů a navrátilci z emigrace, kteří se nestihli zevrubněji seznámit s poválečnou kulturní, politickou, sociální, národní a mentální situací v Horní a Dolní Lužici.⁴

To však v létě 1945 nebylo ještě vůbec zřejmé. Naopak, 1. července

Lužickosrbský národní výbor vydal *Memorandum Lužických Srbů, slovenského národa v Německu, který žádá osvobození a připojení k Československu*, adresovaný československé vládě, a 24. července se v Praze na Staroměstském náměstí na podporu tohoto memoranda uskutečnila mohutná manifestace „za svobodu Lužice a spravedlivé hranice“. Kromě Jana Cyže a předsedy SPL Vladimíra Zmeškala na ní vystoupili i vicepremiér Josef (Joža) David z národněsocialistické strany a čelní komunističtí politici, ministr školství Zdeněk Nejedlý a pražský primátor Václav Vacek.⁵

Není divu, že požadavek na připojení lužického území k Československu velice záhy rezonoval též v okolí Mužského, v Pojizeří, kde měla podpora Lužických Srbů z doby meziválečné bohatou tradici. Téma do regionu vcelku symbolicky vnesl již zmíněný Josef David, který roku 1933 svoji politickou stranu reprezentoval též na Mužském. Již 27. května 1945 v Mladé Boleslavi během manifestace na mladoboleslavském letním cvičišti David hovořil „o připojení Kladska k Československu a o žádosti Lužických Srbů, aby i oni mohli patřit k Československu“.⁶ Toto pořadí nebylo náhodné, připojení Kladska totiž československá politická reprezentace přikládala mnohem větší význam i šance na úspěch,⁷ nežli tomu bylo v případě Lužic. V Pojizeří ale byl logicky větší význam přikládán nárokům na Lužice a stykům s Lužickými Srby. A protože v kolektivní paměti regionu byla dosud přítomna vzpo-

¹ Dějiny této manifestace včetně formování jejího mediálního obrazu shrnuje Ladislav FUTTERA, *Mužský, 5. července 1933. Příběh jedné manifestace (1. díl)*, *Lětopis. Zeitschrift für sorbische Sprache, Geschichte und Kultur*, roč. 62, 2015, č. 1, s. 85–100; Ladislav FUTTERA, *Mužský, 5. července 1933. Příběh jedné manifestace (2. díl)*, *Lětopis. Zeitschrift für sorbische Sprache, Geschichte und Kultur*, roč. 62, 2016, čís. 1, s. 36–48. Ladislav FUTTERA, *Mužský, 5. července 1933. Příběh jedné manifestace (1.–2. díl)*, *Lětopis. Zeitschrift für sorbische Sprache, Geschichte und Kultur*, roč. 62, 2015, č. 1, s. 85–100, a roč. 63, 2016, čís. 1, s. 36–48.

² Srov. např. mnohokrát vydávaný stručný souhrn lužickosrbských dějin Peter KUNZE, *Kurze Geschichte der Sorben*, 3. vyd., Bautzen 2001, s. 61–62; lužickosrbskou učebnici dějepisu Timo MEŠKANK – Ludwig ZAHRODNIK, *Serb-ske stawizny 2*, Budyšin 2011, s. 44–45, a nástin spolkových dějin na internetových stránkách Společnosti přátel Lužice *Dějiny SPL*. Dostupné z: www.luzice.com/dejiny-spl [cit. 25. 9. 2020].

³ Ladislav FUTTERA, *Na Mužském nejen o Lužických Srbech*, *Česko-lužický věstník*, roč. 29, 2019, č. 9–10, s. 76–78.

⁴ Pětš ŠURMAN, *Nadžija na swobodu. Serbja w Sowjetskim wobsadniskim pasnje 1945–1949*, Budyšin 2000, s. 8–18.

⁵ *Manifestace, přednášky a schůze věnované Lužici v roce 1945*, Lužickosrbský věstník, roč. 21, 1946, č. 5–6, s. 52.

⁶ Vasil KLADIVO, *Nedělní manifestace*, *Naše Pojizeří*, roč. 1, č. 1, 31. 5. 1945, s. 1–2.

⁷ Srov. František MUSIL, *Kladsko*, Praha 2007, s. 147–148.

mínka na manifestaci z roku 1933, nebylo daleko k nápadu tuto akci zopakovat.

V červnu s ním přišli zaměstnanci firmy Graniton z Břehů u Žďáru u Mnichova Hradiště (tedy z bezprostředního okolí Mužského), kteří se obrátili na mnichovohradištský okresní národní výbor (ONV) s žádostí „o uspořádání velké

Cyž.⁹ Ještě před tím, 28. června, ale bylo na schůzi ONV rozhodnuto „uspořádat velikou manifestaci na Mužském“. Její přípravou byli pověřeni členové ONV Jaromír Plch a Bohumil Dejmek a úředník Ladislav Douada.¹⁰ Zcela klíčovou roli v této přípravné komisi sehrál první z nich.

Jaromír Plch (1918–1990), jenž ve výboru reprezentoval Komunistickou stranu Československa, měl v tu chvíli za sebou velice bohaté životní osudy. Před vypuknutím války stihl po absolvování turnovského gymnázia a jičínského učitelského ústavu působit na několika venkovských školách v regionu. Za války byl nuceně nasazen v Říši, odkud se mu ještě před květnem 1945 podařilo dostat domů.

Díky tomu se zapojil do Květnového povstání. Po celou dobu existence mnichovohradištského ONV v jeho strukturách zastával funkci kulturního inspektora, a to i v letech 1946–1948, kdy stanul čele celého ONV. Rok 1948 však paradoxně znamenal konec jeho politické kariéry. Místo ní si začal rozšiřovat vzdělání, v roce 1957 patřil k úplně prvním absolventům oboru knihovnictví na Univerzitě Karlově. Naprostou změnu ve vývoji jeho kariéry znamenal rok 1960 a reorganizace státní správy, která měla za následek zánik okresu Mnichovo Hradiště. Plch nastoupil jako vyučující české lite-

ratury na nově zřízený Pedagogický institut v Brandýse nad Labem pro vzdělávání učitelů základních škol, jenž roku 1964 splynul s Pedagogickou fakultou Univerzity Karlovy. Plch zde setrval až do odchodu do penze, přičemž dosáhl hodnosti univerzitního profesora. Zabýval se především českou literaturou 19. století, tématy svých děl se často vracel do rodného kraje. Největšího uznání však došel mezi knihovníky. Již v padesátých letech organizoval knihovnictví nejen na Mnichovohradištsku, ale v rámci celého Libereckého kraje, pod nějž mnichovohradištský okres spadal. Během pražského působení pak spolupracoval se Státní knihovnou ČSR (dnešní Národní knihovnou).¹¹ V tomto bohatém životopise tak podpora Lužických Srbů byla pouhou epizodou, do níž ale Plch investoval celý svůj nemalý organizační talent.

■ Nejen na Mužském

Původní představa jakési „imitace“ shromáždění z roku 1933 byla po dohodě s Cyžem ještě v průběhu července nahrazena mnohem ambicióznější výzvou „*k jednotné mohutné manifestaci pro svobodu Lužice*“, jež by proběhla „*ve všech okresech i obcích českého severu*“.¹² Klíčový je právě důraz na sousloví „*český sever*“. Zatímco v roce 1933 bylo Pojizeří nejbližší ryze českou oblastí k lužickosrbskému jazykovému teritoriu (čímž lze vysvětlit mimořádný zájem o Lužické Srby v tomto regionu v meziválečné době), Plch již reagoval na postupné počestování pohraničního území, odkud bylo

Dokonalí dálkové studium knihovnictví za 4 roky. Zleva: a. Jaromír Plch, inspektor pro kulturu rady ONV v Mnichově Hradišti, Jiřina Houdková, ředitelka Vzdorné KKK v Českých Budějovicích, oslovuji kněžstvo knihovnictví na filologické fakultě Univerzity Karlovy. Doc. dr. J. Drtina, Věra Kučerová, inspektorka pro kulturu rady KNV v Brně a Arnold Mazur, pracovník knihovny Slezského státního ústavu v Opavě. (Foto K. Štoll)

Hlavní iniciátor manifestace z 2. září 1945 Jaromír Plch coby čerstvý absolvent dálkového studia knihovnictví na snímku z roku 1957, otištěném v časopise *Knihovník* (roč. 2, 1957, č. 10, s. 257). Zdroj: Knihovna Ústavu pro českou literaturu AV ČR.

manifestace na připojení Lužických Srbů k ČSR.⁸ V tu chvíli již byly v plném proudu přípravy „*Holdu Rudé armádě*“, jenž se uskutečnil 1. července v zahradě mnichovohradištského zámku. Již zde se myslelo na Lužické Srby a požadavky na připojení obojí Lužice k Československu. Shromáždění, čítajícímu údajně pět tisíc osob, je připomněli jednatel ústředí SPL Jindřich Černý a předseda Lužickosrbského národního výboru Jan

⁸ Státní okresní archiv Mladá Boleslav (dále SOKA MB), fond Okresní národní výbor Mnichovo Hradiště (dále ONV MH), inv. č. 1, kn. č. 1, Zápisy ze schůzí pléna ONV 15. 5. – 4. 12. 1945, Zápis o šesté schůzi Okresního národního výboru pro okres mnichovohradištský, Mnichovo Hradiště 28. 6. 1945, s. 1.

⁹ *Manifestace, přednášky a schůze věnované Lužici v roce 1945*, Lužickosrbský věstník, roč. 21, 1946, č. 5–6, s. 52.

¹⁰ SOKA Mladá Boleslav, fond ONV MH, inv. č. 1, kn. č. 1, Zápisy ze schůzí pléna ONV 15. 5. – 4. 12. 1945, Zápis o šesté schůzi Okresního národního výboru pro okres mnichovohradištský, Mnichovo Hradiště 28. 6. 1945, s. 1.

¹¹ František NOVOTNÝ, *Jubilující prof. dr. Jaromír Plch*, Ročenka státní knihovny ČSR, roč. 16–17, 1977–1978, s. 235–236; Eva ŠEVCŮ, *Ohlédnutí se za výročími*, Vyskeřský zpravodaj, 2019, č. 2, s. [8].

¹² SOKA MB, fond ONV MH, inv. č. 446, Oslavy, jubilea, k. 83, Oběžník ONV Mnichovo Hradiště Okresním národním výborům a Okresním správním komisím, Mnichovo Hradiště 13. 8. 1945.

vysídlováno německé obyvatelstvo. Z této příčiny se nejen v roce 1945, ale i v následujících letech mohlo těžiště spolupráce s Lužickými Srby přesunout z Pojizeří, jež se nyní ocitlo uprostřed kompaktního českého osídlení, do Varnsdorfu, tohoto nového „českého okna do Lužice“,¹³ či do Liberce. Manifestace tedy měla i zřetelně stvrdit české panství nad celým regionem až k německé státní hranici. Proto se hlavní část manifestace, jejíž termín byl v průběhu srpna určen na 2. září, měla odehrávat na vrších¹⁴ a vrchol jejího programu byl po projevech, jež měly začít v 15 hodin, soustředěn až na večer, kdy ve 21 hodin „vzplály na horách a kopcích četné hranice symbolizující svobodu a bratrství, místy zpestřené ohňostroji, jejichž jasná záře byla dobře viditelná i daleko v Lužici.“¹⁵

Velkých táborů lidu se tehdy uskutečnilo celkem devět. Nepřekvapivě nejdůkladněji byla podchycena účast obyvatelstva mnichovohradištského okresu, jež se sešlo na Mužském, a z okolí Bělé pod Bezdězem na Bezdězu. I toto místo neslo, stejně jako Mužský, kde se poprvé manifestovalo za česká politická práva již roku 1869, značný symbolický potenciál. Pod Bezdězem se totiž 16. června 1935 uskutečnila mohutná manifestace českých obyvatel pohraničí, tzv. hraničářů. Poslanec za agrární stranu Jan Dubický tehdy ve svém projevu vzpomněl i na Lužické Srby.¹⁶ Tradiční místa lužickosrbsko-české

spolupráce, kde již v meziválečné době existovaly odbory SPL, reprezentovala pojizerská města Mladá Boleslav, Turnov a Semily. Naopak zmiňovaný postup na sever deklarovaly manifestace v Liberci, ve Frýdlantu, Varnsdorfu a Šluknově.

Plch nepodcenil ani spolupráci s dalšími organizacemi. Společně s výpravou z Turnova se 12. srpna vydal na manifestační koncert lužickosrbských pěveckých sborů do Budyšína, kde pilně navazoval kontakty.¹⁷ V Čechách se pak spojil se SPL a Lužickosrbským národním výborem. Obě organizace společnými silami na každou z devíti velkých manifestací vyslaly řečníka. Do Mnichova Hradiště se tak opět vrátil farář Jan Cyž. Další člen Lužickosrbského národního výboru, právník Jurij Cyž (jenž nebyl se svým jmenovcem v příbuzenském vztahu), zavítal do Šluknova. Jednatel SPL Jindřich Černý dorazil do nedalekého Varnsdorfu, předseda korporace Vladimír Zmeškal zamířil na Bezděz.¹⁸

Shromáždění se ovšem v tento den ve skutečnosti uskutečnilo ještě více než devět, kolik jich zaznamenal tisk. Organizací odpoledního setkání byly totiž – přinejmenším v mnichovohradištském okrese – pověřeny jednotlivé místní národní výbory, které si musely obstarat vlastního řečníka.¹⁹ Např. pro občany z Kněžmosta a okolních obcí připravil přednášku učitel místní školy Janků,²⁰ v Bakově nad Jizerou se pak organizace místních oslav chopili členové Junáka, kteří

shromážděným občanům rozprodávali „papírové vlaječky s nápisem Lužica“.²¹ Teprve večer z jednotlivých sídel vyjeli „občané traktorů, auty a pod.“ na určené, náležitě vyzdobené shromaždiště k večerní manifestaci.²² Národní výbory v okolí Vrátenké hory se však rozhodly nevážit cestu na Bezděz, jak určovaly dispozice z Mnichova Hradiště, a uspořádaly vlastní večerní vatru na výšině Horce nad Lobčí.²³ Celkově tak lze věřit zprávám z Lužickosrbského věstníku, že na akci, pořádanou „za účasti místních a okresních správních komisí a národních výborů, odborů SPL, mládeže, skautů, tělocvičných jednot, vojska i jiných složek občanstva“, dorazily snad až „desetitisíce českých hraničářů, někde i početné výpravy Lužických Srbů“.²⁴ Tím nejspíš co do účasti překonala svůj dvanáct let starý předobraz. ✕

²¹ Tamtéž, Dopis MNV Bakov nad Jizerou ONV Mnichovo Hradiště, Bakov nad Jizerou 5. 9. 1945. Dodejme na okraj, že nejspíš tato podnikavost bakovských skautů přiměla Plcha a předsedu ONV Karla Holatu, aby se začali shánět po eventuálním zisku ze shromáždění. Místní výbory si mohly třetinu z tohoto výtěžku ponechat, třetinu poslat do Mnichova Hradiště, odkud by tyto peníze byly odeslány „na finanční pomoc Lužici“, a třetinu Plch s Holatou notně optimisticky radili ponechat „jako fond odbočky Společnosti přátel Lužice, která bude založena v obci, resp. v několika sdružených obcích“. Tamtéž, Koncept oběžníku ONV Mnichovo Hradiště Místním národním výborům, Mnichovo Hradiště 5. 9. 1945.

²² Tamtéž, Dopis MNV Bakov nad Jizerou ONV Mnichovo Hradiště, Bakov nad Jizerou 5. 9. 1945. Přípravou vatry na Mužském byly pověřeny místní národní výbory obce Mužský, Boseň a Dneboh, na Bezdězi pak Bělé pod Bezdězem. Tamtéž, Oběžník ONV Mnichovo Hradiště Místním národním výborům, Mnichovo Hradiště 16. 8. 1945.

²³ Tamtéž, Dopis Velitelství stanice SNB Lobeč ONV Mnichovo Hradiště, Lobeč 3. 9. 1945. Pod Vrátenskou horu však nebyl vyslán řečník z SPL či Lužickosrbského národního výboru, proto se toto místo neobjevilo ve výčtu oficiálních manifestačních shromaždišť v *Lužickosrbském věstníku*.

²⁴ J. ČERNÝ, *Čeští hraničáři*, s. 16.

¹³ Srov. Milan HRABAL, *Warnočicy – české wokno do Lužice*, Varnsdorf 2011, s. 20.

¹⁴ V případě nepříznivého počasí se počítalo s uspořádáním v tělocvičnách. SOkA MB, fond ONV MH, inv. č. 446, Oslavy, jubilea, k. 83, Koncept oběžníku ONV Mnichovo Hradiště Místním národním výborům, Mnichovo Hradiště 31. 8. 1945.

¹⁵ Jindřich ČERNÝ, *Čeští hraničáři a Lužice*, Lužickosrbský věstník, roč. 21, 1946, č. 1–2, s. 16.

¹⁶ *Manifestace hraničářů pod Bezdězem*, Lužickosrbský věstník, roč. 16, 1935, č. 7, s. 63.

¹⁷ V. L., *Do Budyšína*, in: *Pojizerské listy* 62, č. 57, 31. 8. 1945, s. 1–2.

¹⁸ *Manifestace, přednášky a schůze věnované Lužici v roce 1945* [II. část], Lužickosrbský věstník, roč. 21, 1946, č. 7–8, s. 67.

¹⁹ SOkA MB, fond ONV MH, inv. č. 446, Oslavy, jubilea, k. 83, Oběžník ONV Mnichovo Hradiště Místním národním výborům, Mnichovo Hradiště 16. 8. 1945.

²⁰ Tamtéž, Dopis MNV Branžej ONV Mnichovo Hradiště, Branžej 3. 9. 1945.

600 LET KULTU SV. ŠEBESTIÁNA

Tomáš Kmjec

V červenci jsme využili uvolnění karanténních opatření a navštívili jsme příbuzné a známé v Lužici. Projeli jsme také několik hornolužických vsí, kde se typické podstávkové domy mísí s novou výstavbou. Až na malé výjimky jsou pečlivě udržované a zahrady upravené a vesnice na nás působily příjemným dojmem. Po pestrém cestování jsme zajeli do restaurace na Berg-Gasthof Butterberg, neboli Máslový kopec nedaleko Biskopic (Bischofswerda). Za restaurací je malá zoologická zahrada, což může být dobrý tip pro výlet do Lužice s dětmi.

Nás velmi zaujala výstava s názvem *600 let Chróšćanske Bratswo Swjateho Bosćana* ve výstavní síni chróšćické fary, kterou jsme si prohlédli ještě před vernisáží. Výstava seznamovala se životem a skutky svatého Šebestiána, ale vystaveny byly také dokumen-

ty z činnosti a historie bratrstva až do současnosti, např. kalich, který je symbolem bratrstva (viz foto) a byl pro výstavu velkým nákladem renovován. Kult sv. Šebestiána je v katolické části Lužice stále živý jako významná součást jejich víry a výstava dokumentuje, jak je duchovní svět Lužičanů propojený s udržením národního života. Bratrstvo je velmi populární a je vnímáno jako součást národního a náboženského života, vždyť Bosćanovy sochy lze vidět na mnoha místech v Lužici. Jméno Bosćan je poměrně dosti rozšířeno, mezi některými našimi známými si říkají Bosćij.

Při cestách jsme nemohli vynechat klášter Mariinu Hvězdu v Pančicích–Kukowě, kde stojí za návštěvu také pěkná květinová zahrada s českými popisky, a tentokrát jsme zavítali také do Kamence. ✕

Pohár Bratstwa swjateho Bosćana.
Foto: Tomáš Kmjec

LITERÁRNÍ PŘÍLOHA

DWĚ SOTŘE (V. část)

Po Boženje Němcowej

Na pokračování přinášíme dosud nepublikovaný překlad povídky Boženy Němcové *Sestry* od Petra Lipiče, dochovaný v časopise lužickosrbšských studentů v Praze *Serbowka* za školní rok 1869–1870.

Při poslenych słowach Jakuba zazrudni so woblecó holčki a ze struchłym hłosom praji: „Što! Wy njesće slyšeli, što so z nimaj stało?“ „Kak bych to zhonić móhł, moja luba. Dwě léci sym hižom wot domu zdaleny, chodžach we cuzych krajach. Nětk přibližich so k wam runje z pólskich krajinoj. Hdyž tudy na radže moje pisma přehladachu, prašeše so mje jedyn radnik, hač mam tu we wokołnosći přećelstwo? Ja praju, we Klukšu a Hórcy mam. I tak, praji wón, tón Wobza, kiž běše we Klukšu, bydli nětk tudy we našim měsće na Drjewjanych wikach.

Podžakowach so jemu za tu wjesołu powěsć, wón pak mi dale ničo njepraji a ja so tež njeprašach! Nětk mi ty powjedaj, što so tudy stało!“ praji wón holčcy. „Wšak hižom (126) Hansa hić slyšu, wón wam to lěpje sam rozpowěda, je hewak tu wěc cytu njewěm, jenoj kónc. Pój chětre, Janko, nank dže, prajimoj jemu, zo tu wuj je!“ – a wutrjo sebi sylzajte woči, chwata holčo z holčkom k durjam.

Jakub pak hnydom za njej, ničo słowa wuprajić njemóžeše, přećelaj sebi wokoł šije padžeštaj.

„Sam jandžel boži tebje ke mni přiwjedže,“ praji Wobza, bratrej hišćen junu ruku k powitanju poskičo. „Nó, hda je mi mój pućim lubši, hdyž runje we prawym času k tebi přińdu. Jenoj zo bych či woprawdže něšto pomać móhł!“

„Mój luby, pomhać mi tu njemóžeš, ale znaješ přisłowo: We suchim léce trada wšo za děščikom, kaž čłowjek we njezbožu za přećelom. – Měnjach, zo mam přećelow dosć, ale hdyž so noha zwinje, tež najlubši so će zminje!“

(127) „Powědaj tak, što je so stało! A njedyrbjał ani radu wědžeć, ani

pomhać móg, dha tola swěrnú sobuželnosć nadeńdžeš. Wuskorž mi twoju nuzu a lóhšo cí na wutrobje budže.“ Wobza podpře ruku na blido, položi čolo do dtón a chětru chwilkú tak mjelčo sedžeše.

Potom započa bratrej rozpowědać, kak zbožomnje je před létom we swojim hospodarstwi był. „Hdy by mi kral cyłe swoje kralestwo poskičil, ja so z nim mjenjał njeběch. A Hańžka! Ta běše naša radosć, naša pycha! Wutrobiće prajíc mózachmy, zo běše krasna nic jenoj we našej wsy, ale we cyłej wokołnosći. Kóždy z tych młodych hólcow běše zbožomny, hdyž so na njeho wusmja. Wjele so jich we nju torhaše, ze wsy pak so ji žadyn njelubješe. Mój pak ju k temu aby druhemu njenuzowachmoj, rady pak běch widžał, hdy by so ji Hans z Hórki slubił. (128) Wón nas wopyta a z radosću wobkedźbowachmoj, zo so jedyn do druhého zalubowa, štož Hańžka ani njeprěješe. Bórzy potym pak widžeše Hana, zo je Hańžka husto wša zamyslana, zo so we džěle zabudže, jakoby we drěmanju była. Ja mējach za to, zo ju lubosć mući a dokelž wyše Hansa žadneho njeznajachmoj, kotryž by so ji lubił, wěrjach wobkručích a tukach na njeho, zo staj hižom hromadže zešoj a zo wona zwoliła. Tež Hansowy nan, hdyž tam jónu jako kmótra běchmy, žortowaše, zo je lubosć synej koleska zlamała, zo by so husćišo hač na polo, radšo do Klukša zawróčachu.

Dachmy wšěmu hić, hač nam njezbóžna swjatočnosć woči wotewri. Hańžka hižom wjele dnow wot njeje powjedaše; běše k słyšenju, zo budže wuzwolena našom knjestwu wěnc, (129) tykanc a zbožopřenje přepodać, kaž so to pola nas swjeći, dokelž tudy so hišćen zhromadnje domchowanka swjeći. – Hana pak wobtwjerdžeše, zo so Hańžka jenoj na reje wjeseli.

Wjesoli běchmy; Hańžka rejwaše jako we dobytk. Tež ja a Hana so do reji dachmoj. Hańžka wza wot Hany hólčka a zhubi so do lěska.

Hišćen reju njedorejwachmoj, zběže so hołk a hara, knježi služobnik přiběža mjez nas, zo je tam wjesne holčo we lěsku do njemocy padnyło. Hana hnydom zakřiča: „To je Hańžka!“ Lećeše před wšěmi – lědma ju dosćežech. A mėješe prawo! Jakoby ju z wyska wulał, tak tam holčo ležeše a wopokaz žiwjenja we njej njeběše. Jank sedžeše blisko při njej we trawje, wokoł ležeše połno kwětkow, běše widzeć, zo staj sebi hromadže hrałoj. (130) Donjesechmy ju do bliskoho lětnohródka, hnadna knježna sama póšla sweho lěkarja a temu so po dołhim prócowanju poradzi, zo ju zasy k žiwjenju wubudzi. Hdyž k sebi přinǵe, činješe jakoby naj njeznała a jenoj stajnje wołaše: „Zyma, zyma.“ Tehodla lěkař radžeše, zo bychmoj z njej domoj jěłoj, zo najskerje někajka chorosć ju napadnje. Prašeše so naj, hač hewak na njej ničo wobkedźbowałoj njejsmoj. Mój pak, zo ničo wjacy, chiba zo druhdy zamyslenosć, što pak so ji we zahrodže tak nahle stało, to njewěmoj! – Knježi služobnik stojše při namaj a powjedaše: „Přihotowach we chłódnicy chłošćiny za knjezstwo; widžach holčo pod štomom tu z tym džěscóm sedžeć a hrać. Po chwili přibliži so hnadna knježna a knjez po pućiku horje. Hdyž běštaj blisko pola holcy, wuskoči wona, (131) widžach pak, zo so hač knjezej samemu přibliži a hnydom na to ju padać widžu a hnadnu knježnu we pomoc wołać słyšu. Běžu tam a knjez mje hnydom póšla jeje přecelstwo zawołać, wjacy prajíc njewěm.“

My jedzechmoj domoj a lěkarja z města powoľachmoj. Tón ji žiłu pušći, wjele lěkarstwa zapisa, ale ničo njepomhaše, holca blědny, zo běše hroza na nju hladać, powědaše wot samych pjeršćenjow, hwězdow wot hajníka, knjezow a husto wobnowješe: „Ty sy přisahał.“ Njeprinǵe ani k rozomej a mój hižom woboj so wjacy njenadzijachmoj, zo wotchori. Skónčnje pak sebi přirod sam pomhaše a bóh tón knjez daše swoje žohnuwanje. Počeše měrnje

spać a jedyn dzeń, hdyž wot dołheho a posylnjaceho spanja wotući, hladaše wokoł so masaše na čolo a praji: „Hanka, što so tu zo mnu nječini, je so mi něšto zle stało?“ – „Džak być bohu temu knjezej, so tra, zo sy k sebi (132) přišta,“ zawoła Hana poľna radosće, „tak je hižom dobyte, droha duša. Tři njedzele su, hač će chorosć we knjezej zahrodže napaže při tej swjatočnosći; běše we lěsku z Jankom, džěše wokoł tebe knjez a knjeni a tebi so zecny.“ Při tychle słowach wuwaleše Hańžka na Hanu wilke woči a wša bjez dycha praša so: „Što powjedaš, dwórski knjez? Z hwězdu na wutrobje a z pjeršćenjom na porsće?“

„Haj, Hańžka: rozpowjeda, zo to dwórski knjez, zo kaž rěka husto na hrodže na wopytanju přebywa, što je cí, jenoj so dopomni!“ prošěše ju moja žona. Hańžka pak kaž morwa wosta a septaše sebi: „Tak to njeběše són.“ Jenoj zo to tak dołho njetraješe, wot teho časa běše ji zasy hórje, jako prjedy. Pomaľku bu Hańžka tak daloko strowa, zo sebi ľožo postać móžeše. Ale njeběše to wjacy Hańžka. Jeje štaľtnosć (133) hladajo hinješe, woblečo mėješe jako smjerc, wjesoľosć z wočow běše zhubjena a njepowědaše rady wjele. Je-li zo so na hólčka aby na nas hdy wusmja, zjewi so tajka bolosć we wobleču, jako by ji při tym wutroba pľakała. Pľakać pak ju ženje njewidžach; ale chodžeše so modlić pod křiž k ľěsej. Tež hdyž poča zyma być, klečeše tam dołhi čas. We wsy powědach sebi ľudzo, zo je Hańžka rozom zhubiła; pak zasy, zo sebi suchoćinu naběhała, kaž ta hižom mjez ľudźimi přebywa. Někotři nam přecy přikazowachu wšo scěrpnje znjesć a so z bohom tróštować, druzy pak k nam wćipnosće dla chodžachu a za chribjetom na nas swarjachu, wumjetowajo Hanje a Hańžcy pychu a hordosć. Hans běše přěni, kotryž nas wopyta, hdyž zhoni, zo je Hańžka tak jara chora. – Ale hdyž jeho na stronu wzach a kruće so prašach, (134) zo by

mi prajił, hać snadno mjez nimaj bliše znajomstwo było, wobtwjerdži mi kruće a swjaće, zo njeje ničo z Hańžku měł. Hdyž druhi raz nas zasy wopyta, wopraša so swěrnje Hańžku, hać by we nju prosyc směł, ale wona jeho ruku wotpokaza ze zjawnym wuznaćom, zo je hižom druhemu wutrobu zawdała. To Hansa tak rudžeše, zo wjacy wot tego časa nam na woči so njepokaza. Junu, hdyž běštaj žonje samoj doma, paže Hana Hańžcy wokoł šije ju prošo, zo by ji swoju bolosć zjewiła. Hańžka wobjima sotru, ćescy zdychny a po chwili poča powjedać: „Wodaj mi, Hanka, zo sym so na twojej lubosći přehřešiła. Nadžijach so, zo mi rady wodaš, hdyž mje zbožomnu wohladaš, zo sym twojej lubosći moju tajiła. – Čakach jenoj na přiškodny čas (135), a wón njeje přišoł a njeprińdže wjacy. Zjebał je mje a štož je hórše, zo je so tež přećiw bohu přehřešił, zlamał je přisahu.“ – „A što je tón njekničomnik, sotra?“ praša so ju Hana. Hańžka zrudnje z hłowu zawjertny: „Njeprašej so mje, sotra, to sym hižom zabyła.“ „Nó tak so tebe we ničim dale prašeć njecham, jenoj pušč ty zrudoby po wodže, bydž zasy naša a zabydž na zminjene časy,“ prošeše Hanna. „Hdy bych ja na jeho zabyć dyrbjala, što by so za jeho dušu modlił?“ – wotmolwi Hańžka.

Dachmoj ji žiwu być, kaž sama chcyše, a nadžijachmoj so, zo so snadž přecy po času jeje horjo změruje. Ach Božo! Najhórše nichtón z nas so njenadžiješe. – Běše hižom po hodžoch, Hańžka běše chorwata a džen wote dnja zrudniša a wot mjenje ryči. – Junu na rano dže Hana kaž wěćnje zahe do komory, hdžež Hańžka spaše. (136) Hdyž so po dołhej chwili wróci, běše přežara blěda. Ja so nastróžach, prašam so, što so stało a wona mi na to: „Nastróžach so Hańžki, ji so zlě stało.“ – „Póscelu po lékařja,“ prajach. „K čemu pak, tón ji hewak mało dosć pomha. Ja ji zela nawarju, budže ji hižom lěpje. Jenoj tam nichtón k ni njechodźće,“ praješe. Ja

ju posłuchach. Wječor hdyž mje k ni puści, ani sam ju wjacy njeznajach, tak so sam jej stróžich; njeběše ani na so podobna. Za tydžeń pak běše zasy z nami wo jstwi. Hanu ale přecy zapřijeć njemóžach, běše blěda a tak chodžeše, jako by wutrobu wotstorčić chcyła. Minychu so hišćen dvě nježdželi wot tego ranja, hać Hańžka znowa schori, hdyž pola nas z wječora kmótr Krawc rychtař zakłapa. – Běše někajki zastróžany. „Što je tebi, Krawco,“ prašam so jeho; „Dyrbiš kontributiu wotwjeseć?“

(137) „Ta mi tajku starosć načiniła njeby, ale to je hórši kusk. Dženca dđeržeše knježstwo zajecu hońtwu; naši chežkarjo, kaž wěsće, dyrbjachu nahonjeć. Zacańnychu wot lěsa hać [ke] křiže. Při tym psy bjez přestanja do kola rejwachu, jedyn ale poča při křižu čuchać, hrjebać, a pomyslće sebi, što wuhrjeba? Drjewjanu škřinku a we njej noworodžene džěčko.“ – Mjelčeše a my wšicy sobu. „Tak sebi jenoj pomyslće! Znajeće ludži – móžeće sebi myslić, kajke tu hnydom ryče a sudženja běchu. Hnydom to k sudnistwej wozjewić džěchu a nazajtra změju komissiu na šiji. Šlaknjena wěc!“ „Kotra pak je to tak njezbóžna była,“ prašam so džiwarjo. „Druhdy tež to tajka holca scini, na kotruž sebi čłowjek ani čas žiwenja myslil njeby. (138) Jutře so ta wěc pokaže. – Nó tak, dobru nóc, bydžće tu božmje!“ – Woteńdže; tu haklen na žony kedžbuwach. Marja njeběše we jstwi, jenoj Hana a Hańža. Přenja třepotaše jako wosyca, druha sedžeše jako z kamenja wurubana. Hladach wot jenej na druha a poča mi čěžko być a njewědžach we prawdže, čehodla. Tu so nadobo Hana pozběhnje, chěćře mje za ruku wozmje a praji: „Njeje wěrnó, Wobza, ty mje lubuješ?“ – „Ty džěn to derje wěš, čehodla so tak hłupje prašeš?“ praju ja. „A wěřiš mi? Nic?“ dale so praša. „Dowěra a lubosć dyrbitaj hromadže chodźić! Woprawdže mi ženje přičinu dała njejsy, zo bych cí njewěrił?“ wotmolwu, ale běše mi

bóle a bóle čěžko. „Slyš tak a wodaj mi a ji, štož smój sebi dowoliłoj. (139) Dopomniš so na tamne ranjo, su nětk dvě nježdželi hać so ja wot Hańžki z komory wša přestrožana wrócih? O, hdyž tam zastupich, ležeše wona we njemocy we ložu a dđeržeše noworodžene we rucy – morwe! Ja so přestrožach! Zo by z maćerju była, njemějach žane džěco! – Dopomnich pak so hnydom, počnu ju křižować, štož tež bórzy pomhaše: ‚Čehodla njedaše mi wumrjeć!‘ praji mi, hdyž k sebi přińdže, ‚a hdže je moje džěčko?‘ – Tu wzach džěčko, zawjazam je a chcu tež k žiwjenju přinjesć; ale to běše hižom podarmo. Pokrjepich je ze swjećenej wodu a schowach je do křinki. – Mi běše čěžko! – ‚Čehodla mi to prajiła njejsy, Hańžka?‘ prašam so jej. – ‚Čehodla? – njechach tebi wjetšu zrudobu, hańbu načinić. Nadžijach so, zo wumru, ale to hišćen boža wola njeběše.‘ A chodžeše mi rozsud ludži, hańba a wšo druhe (140) we hłowje, zo njewjedžach, čēja sama sym, bojach so we domjacy měř a twoje dobre mjeno, a to mje k předkwzácú zawabi, wšo přikryć a zamjelćeć. Sama džěco zahrjebach a njezwosta ani scin; jenoj čerw we mojim swědomi. Nětk wšo wěš, Wobza! O, wodaj mi njezbóžnej!“ – Kak njedyrbjał wodać, hdyž znajach swoju Hanu a znajach pohnuća a přičiny, kotrež wbohu Hańžku k tajkemu kročelej přiwdžechu, njemóžach na nju hněwny być. – Ale sudnistwo je krute. – Rozmyslich sebi wšo a spóźnach za te najlěpše, hnydom do města hić a wšo zjawnje rozpowjedać. Ponižnu hłowu ani mječ njeruba! Tak so praji. Moju zmysłu žonomaj sobu zdžělich a prošach jej, zo byštaj so na puć přihotowałoj. Doma hnydom sam wšo zraduwach. Po polnocy běchmy k hiću hotowi. Hana běše (141) spokojna, běše ji skónčnje ta zjawnosć lubša, hać tón wěćny strach, kotryž na wutrobje nošeše. Hańžka pak běše wša morwa, ničo njeryčeše.

(dokončení v dalším čísle)

S PÍSNÍ NA RTECH „ZA KULTURNÍ SVOBODU LUŽICKÝCH SRBŮ“

Kromě manifestace na podporu Lužických Srbů z roku 1945 připomeňme ještě manifestaci starší a známější (mnohokrát mytizovanou a přeceňovanou), jež se uskutečnila 5. července 1933 na vrchu Mužském u Mnichova Hradiště.

Toto shromáždění se stalo rovněž inspirací několika uměleckých děl (byť budme upřímní: děl s diskutabilní estetickou hodnotou). Na internetových stránkách SPL si v souhrnu spolkových dějin lze už řadu let přečíst báseň Jana Mikše-Chanovského *K manifestaci na Mužském*. Nyní se můžeme pokochat další perličkou, doposud zasutou v archívním prachu: slavnostním pochodem *Za kulturní svobodu Lužických Srbů*. Skladba byla zamýšlena jako „upomínka na manifestační tábor“, jenž se uskutečnil právě pod heslem požadavku „kulturní svobody“ pro lužickosrbské etnikum v Německu. Jeho autorem byl amatérský hudební skladatel z Bakova nad Jizerou Gustav Oplt. Jak referoval časopis Československé obce sokolské *Věstník sokolský*, tuto práci, vzešlou pryč „z citů nejčistších“, „prodává autor ve prospěch

Gustav Oplt, pochod *Za kulturní svobodu Lužických Srbů*. Zdroj: SOKA Mlada Boleslav

Lužických Srbů, a to 15 výtisků za 10 Kč, z nichž připadají účelu 3 Kč“.

Povzneseme-li se nad místy úsměvné Opltovo veršování, může tato hudebnina, jež byla šířena zvláště mezi sokolskými jednotami v Pojizeří, posloužit jako doklad možných podob zájmu o Lužické Srby v Československu, který ko-

lem roku 1933 významně přerůstal struktury SPL a šířil se též jinými informačními kanály.

Za upozornění na tento exemplář děkuji Mgr. Janu Juřenovi ze Státního okresního archivu Mladá Boleslav. ✕

Připravil *Ladislav Futtera*.

ZA MIRKEM KOVÁŘÍKEM

Velký smutek mezi básníky a příznivci recitované poezie vyvolalo úmrtí recitátora, kulturního publicisty, moderátora, divadelníka, vysokoškolského pedagoga, a především neúnavného propagátora české poezie Miroslava Kováříka (15.8.1934–4.3.2020), mezi přáteli a příznivci známého jako Mirek. Měl jsem to štěstí se s ním vícekrát setkat při různých příležitostech. Poprvé jsem s ním mluvil koncem sedmdesátých let minulého století

na literární soutěži Bieblovy Louny. V té době jsem ho znal z jeho rozhlasového pořadu *Trasa*. Později jsem se s ním setkal na několika jeho pořadech ve Varnsdorfu. Dvakrát jsem měl možnost vystoupit v pražském Rubínu v jeho legendárním seriálu pro mladé básníky *Zelené peří*. Poprvé sám, podruhé s ukázkou z mého pořadu *Láska mezi paneláky* v podání poetického studia Doteky. Asi nejsilnější zážitek mám z jeho vystoupení na nultém ročníku Hořo-

vic Václava Hraběte. To bylo někdy počátkem devadesátých let minulého století. V následujících letech jsme spolu několikrát komunikovali o něčem, co v souvislosti s jeho zájmy v širším veřejném povědomí není tolik známo. Věnoval totiž svou pozornost také Lužici a zejména lužickosrbské literatuře. Připomeňme si alespoň některé Kovářikovy akce věnované Lužici.

V ranním vysílání Českého rozhlasu na stanici Praha 22. prosince 1996 hovořil Kovářik zejména o staletých stycích česko-lužickosrbských, kde se věnoval rozvoji vzájemných styků v Severočeském kraji (Varnsdorf, Liberec, Chrastava). Zdůraznil intenzivní novodobé kontakty spisovatelů, k čemuž česky promluvil Gerat Hendrich. Pořad byl orámován lužickosrbskými písněmi a měl dobrý ohlas u posluchačů, kteří v dopisech žádali pokračování. Bylo jim vyhověno a již 5. ledna 1997 se vysílalo pokračování, v němž byla podrobněji popsána činnost našeho spolku (tehdy ještě Spolku česko-lužického) a *Česko-lužický věstník* (zejména překladatelka Zuzana Bláhová-Sklenářová a člen redakční rady Bohumil Malotín).

Ve svém legendárním pořadu *Zelené peří* uvedl 21. ledna 2002 mladou lužickosrbskou poezii v překladech Radka Čermáka – mj. od Tima Meškanka, Měryny Cušcyny, Petra Thiemana, Lubiny Šenec a dalších. Na konci ledna téhož roku se v hodinovém pořadu *Poetické nokturno* Kovářik věnoval lužickosrbské literatuře ještě podrobněji. Do reportáže Vladislava Veselého z cesty po Lužici zakomponoval přednes lužickosrbských básní Václava Srba (překlad Zuzana Sklenářová), Marka Dyrlicha, Andreje Wałdźic, Beauty Nastickec a dalších (překlad Milan Hrabal). V květnu 2004 v rámci rozsáhlejšího projektu Společnosti přátel Lužice *Serbske nalěćo* recitoval verše Kita Lorence a Róži Domašcyny v pražské Balbínově poetické hospůdce.

17. července 2006 v *Týdeníku Rozhlas* zveřejnil Miroslav Kovářik rozsáhlý článek, esej nazvanou *Běchmy, smy a budžemy* zaměřenou na podporu Lužických Srbů v Čechách. Věnuje pozornost Lužickému semináři, Hórnikově knihovně, poválečnému lužickosrbskému gymnáziu v severních Čechách, Společnosti přátel Lužice a v závěru také novodobým prolužickým aktivitám ve Varnsdorfu a Chrastavě. V rámci článku zveřejnil také překlad básně Bena Budara *Špek*.

Kovářikův zájem o Lužici a Lužické Srby nebyl jen epizodou v jeho bohatém rejstříku zájmů o kulturu a literaturu. Když jsem mu nabídl hromádku publikací vzniklých díky společnému projektu Městské knihovny Varnsdorf a Zwjazku serbskich wumělcow, se zájmem ji přijal. Po obdržení zásilky mi napsal dopis, v němž mimo jiné píše: „*moc děkuju a věřím, že si při listování leccos ze své lužickosrbské osobní historie zopakuju... Pěkný čas jarní ze ♥ přeje Mirek*“ Doufejme, že z oné zmíněné osobní historie se něco časem objeví v umělcově pozůstalosti. Pro sorabofily to jistě bude zajímavé čtení.

V sobotu 4. března 2020, nedlouho po smrti Františka Vydry, postihla odchodem Miroslava Kovářika sorabofily další jen těžko nahraditelná ztráta. Jak napsal v nekrologu na facebookové stránce SPL Lukáš Novosad, teprve v Kovářikově recitaci poezie lužickosrbských básníků rozkvetla.

Jsem si jist, že se mi nepodařilo zachytit všechny Kovářikovy aktivity ve prospěch česko-lužickosrbských vztahů, to je příležitost pro pozdější badatele. Nicméně doufám, že aktuální obraz této výrazné osobnosti české kultury doplněním o tuto stránku jeho činnosti získal další rozměr. ✕

Vzpomínal Milan Hrabal.

NECHTE POOTEVŘENO

za Mirkem Kovářikem

Neslyším ta kola
jejich obruče
rozmlčely
kdysi zřetelné vzkazy
jak poznám další cestu
dlažbo která neodpovídáš
otázkám
představám
nesplněným přáním?

Nemám už žádná:
uviděl jsem
střechy věže mosty
všechny nebo žádná
co na tom záleží
jakýpak obzor?

Kde mé lesy
hory
stráně

a jaképak já
když jen tak stojím
a nemám už ani sílu se
zachvát
zatrást sebou
a třeba se skutálet
někam

kde ještě jsou
chvilky
které mě vezmou za ruce
a řeknou:

neboj
máš dost času
na objímání
tak silná a upřímná
až žebra praskají
pod tíhou okamžiku
posledního loučení
s neznámem

jaképak neznámo
když jste tam téměř všichni
které jsem měl
mám a budu mít
rád

nechte pootevřeno
abych dlouho nehledal
až bude třeba

(Milan Hrabal, Varnsdorf 9. 3. 2020)

NA STUDIÍCH V LIPSKU

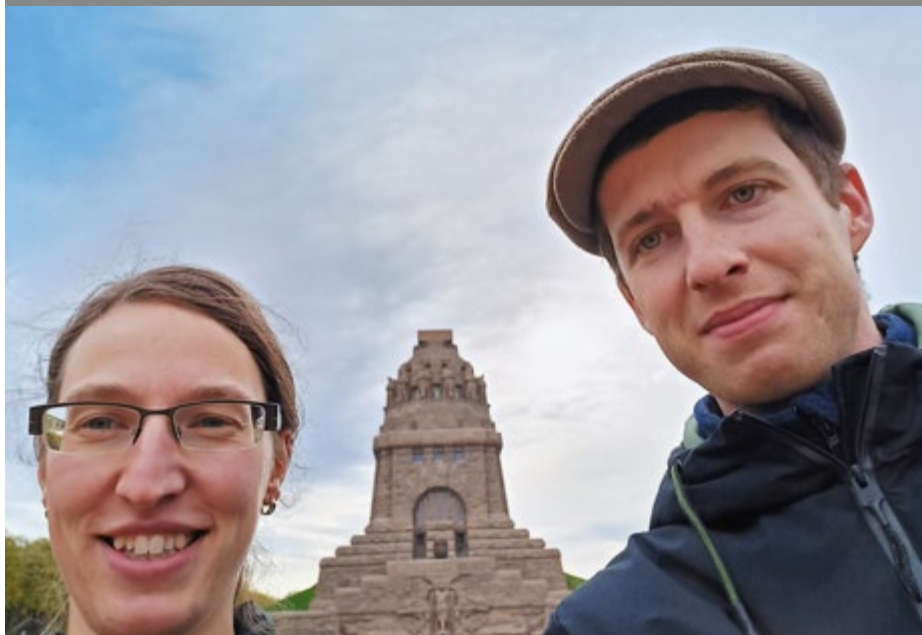
Nadace lužickosrbského národa uděluje každý rok tři stipendia zahraničním studentům na studium sorabistiky v Lipsku. Letos toto stipendium získali knihovník Hórnikovy lužickosrbské knihovny v Praze Martin Boukal, jeho pří-

telkyně Anna Kopová a Roberto Lombino, všichni studenti Univerzity Karlovy. Jejich zážitky můžete sledovat na blogu spolkového webu, zde přinášíme krátkou upoutávku z úvodního Martinova zápisníku.

Milí přátelé, před dvěma týdny jsme s Aničkou dorazili do Lipska. Už jsme tu řádně zabydlení, rozkoukaní a máme za sebou už i první, zatím jen takový zahřívací týden výuky. Výuka se rozběhla online, na univerzitě, pokud nepočítám knihovnu, jsem tak byl jenom na úvodním setkání v den příjezdu. Své vyučující, stejně jako spolužáky, proto znám většinou jen z obrazovky. Má to své výhody, jako třeba že nemusím tak brzy vstávat. Na druhou stranu se takto jen velice obtížně navazují kontakty, což je škoda. Teď navíc přichází zákaz shromažďování, takže nejspíš nebude otevřená ani klubovna, kterou mají Lužičtí Srbové u nás na koleji. Nezbyváá než žhavit online komunikací.

V podstatě každý mail, který mi tu přišel, končí pozdravem: „Bleiben Sie gesund!“ To přeji i vám! ✕

Martin s Aničkou

PSALI JSME PŘED 100 LETY

Ve druhé polovině roku 1920 začala mediální kampaň o Lužicích a Lužických Srbech přinášet první výsledky. Krátký přehled vybrané prolužické činnosti, jenž byl otištěn v říjnovém čísle *Českolužického věstníku*, je toho výstižným dokladem. Osvěta, jež měla doposud podobu zpráv v denním tisku a přednášek s doprovodným kulturním programem, byla stále výrazněji z Prahy přenášena do regionů, jak o tom svědčí aktivity Českobudějovických a Kouřimských. Za Lužickými Srby pak mířily první návštěvy z Československa. Jedním z atraktivních cílů byla po celé období existence Výmarské republiky tzv. schadzowanka, slavnost lužickosrbských studentů s bohatým kulturním programem. Ta se roku 1920 uskutečnila 5. září v budyšínském městském divadle (a obsáhlý refe-

rát o ní v tomtéž čísle *Věstníku* otiskl Josef Páta). Především se ale rychle zvyšoval počet členů ve spolku. Někteří z něj zase rychle vystoupili, mnozí ale Lužické Srby ze zřetele neztratili po zbytek života. Platí to jak o Jaromíru Václavu Šmejkalovi (1902–1941), tak o Kristianu Pavlu Lantštjákovi (1892–1986), kteří zde byli v souvislosti s lužickosrbskou tematikou zmíněni poprvé. Šmejkal po maturitě na českobudějovickém gymnáziu a několika letech dobrodružných toulek světem lužickosrbsko-české vzájemnosti posloužil jako novinář mj. v *Českém slově*, *Poledním listu* a *Venkově*. Jeho texty sice byly často oděny do bulvárního a senzacechtivého hávu, nelze mu však upřít, že díky němu se s Lužickými Srby mohli seznámit početní čtenáři těchto deníků. Šmejkalův život skončil předčasně

v koncentračním táboře Mauthausen, to Lantštják, senior pražského seniorátu Českobratrské církve evangelické, se stihl zapojit do aktivit Společnosti přátel Lužice po druhé světové válce a po jejím rozpuštění setrval i v řadách Sboru pro studium lužickosrbské kultury v rámci Společnosti Národního muzea. Dodejme však, že v roce 1920 ještě nebyl pražský českolužický spolek na organizaci zájemců o Lužické Srby v regionech připraven. Sice doufal, že českobudějovičtí studenti budou odebírat jejich tiskoviny, avšak když se Šmejkal na Vladimíra Zmeškala obrátil se žádostí o vznik řádného odboru v jižních Čechách, byl odmítnut s tím, že spolkové stanovy se zřizováním odborů nepočítají.

Připravil Ladislav Futtera.

Z českolužické vzájemnosti. Projevila se zejména o studentské skhadzowance, na niž bylo přítomno několik účastníků z Čech, z Moravy i ze Slovenska, jak studentů, tak studentek. Zvláštní zmínky zasluhuje akce českobudějovických studentů, kteří založili zvláštní odbor pro pěstění této vzájemnosti. V čele akce stojí stud. *J. V. Šmejkal*,

jemuž se podařilo též uspořádati pěknou *lužickou besedu* v Bečvárech dne 8. srpna t. r. a to za příspění Okresního kouřimského odboru pro zájmy venkovských žen. [...] – Přejeme českobudějovickému sdružení hojně zdaru v jeho činnosti. Hlavně jej žádáme o rozšiřování našeho „Věstníku“ a našich publikací. – Z jiných nových

pracovníků se hlásí českobratrský vikář p. *K. P. Lantštják*, jenž byl návštěvou v Lužici a přinesl si zánění pro dobrou naši věc. Uspořádal cyklus přednášek o Lužici v Betlémské kapli na Žižkově; první přednášku proslavil dne 26. září t. r. p. *J. Skála*. Druhou přednáškou bude výklad o Lužici, kraji a lidu, se světelnými obrazy. [...] ✕

NOVINY

Z domova

[KP 23. 8.]

Lužickosrbští poutníci v Krupce – Také letos se lužickosrbská mládež i dospělí zúčastnili ve dnech 9.–14. srpna tradiční pouti do seвероčeské Krupky. ✕

[KP 30. 8.]

Výlet do Žitavy a Čech – 28 lužickosrbských dětí se 17.–20. srpna zúčastnilo výletu, na němž zavítaly také do Čech, kde si prohlédly baziliku sv. Vavřince a Zdislavy v Jablonném v Podještědí a farář Gabriš Nawka tam odsloužil mši. ✕

Z Lužice

[KP 5. 7.]

Statistika věřících – Podle každoročně zveřejňované statistiky o příslušnosti věřících k dvěma největším církvím v Německu (evangelické a katolické) příslušelo k římskokatolické církvi v lužickosrbských/smíšených farnostech (Bačoň, Budyšin, Chróscicy, Kulow, Njebelčicy, Radwor, Ralbicy a Wotrow) v roce 2019 celkem 16 779 lidí, o 127 méně než rok předešlý. O něco se však zvýšil počet pravidelných návštěvníků nedělních bohoslužeb – v r. 2018 jich bylo 5 142, o rok později 5 300. (*Srovnatelné statistiky evangelických věřících nejsou bohužel k dispozici, srovnávání by také bylo obtížné s ohledem na odlišnou organizaci církevního života. Statistiku pro celé Německo viz na www.ekd.de/Gottesdienst-Zahlen-Daten-EKD-17289.htm – pozn. red.*) ✕

[NC 9. 7.]

Letní škola dolnolužickosrbského jazyka a kultury s 45 frekventanty – Navzdory jarní koronakrizi se kurz nakonec podařilo uskutečnit, třebaže ze zahraničí se tentokrát zúčastnili jen dva studenti z Polska. O doprovodný program se postarali zástupci Domowiny, filmového studia Sorabija a rodilí mluvčí. Konala se i projížďka na člunech v Blatech, kvůli hygienickým pravidlům museli být účastníci rozděleni do více člunů. ✕

[SN 13. 7.]

Jak na stálý nedostatek učitelů – Autobus s nápisem „Čakamy na tebe!“ propaguje povolání učitele v lužickosrbských regionech Saska. Je součástí kampaně saského ministerstva školství, jež má získat učitele pro venkovské školy ve východním Sasku, a to nejen nové absolventy, ale také zájemce z jiných profesí, kteří uvažují o změně povolání. ✕

[SN 7. 8.]

Kalendář lužickosrbských akcí online – Již od května funguje nová aplikace *Serbski kučik* (Lužickosrbský koutek; <https://serbski-kucik.de>) z dílny architekta Marka Dźisławka z Dobrošec a mediální designérky Daviny Suchec z Chróscic. Každý zájemce do ní může vložit své akce v osmi kategoriích – náboženství, sport, mládež, umění, divadlo, kultura, příroda, mezinárodní a rodiny. ✕

[NC 13. 8.]

Nová cyklotrasa jezerní krajinou – Vyznačil ji turistický spolek Łužyska jazorina a vede jezerní krajinou ze Zlého Komorowa (Senftenberg) až na okraj uhelného dolu Welzow-Süd a přes město Rań (Großräschen) zpět. ✕

[NC 27. 8.]

Také Lužice se v létě potýká s nedostatkem vody – Okres Spréva-Nisa vyhlásil zákaz odběru povrchových vod z řek, potoků i jezer. Zákaz se vztahuje na obce Grodk, Drjowk, Gołkojce, Kopańce, Picnjo a Bórkowy. ✕

[SN 28. 8.]

V Radworu čistě lužickosrbská první třída – Zasadila se o ni iniciativa rodičů školáků z Lužickosrbské základní školy dr. Marje Grólmusec v Radworu. Nyní usilují o navýšení vyučovacích hodin lužické srbštiny ve škole. ✕

[PB 2020/9]

Dolnolužická srbština v kostele má smysl – Pokles aktivních účastníků bohoslužeb přiměl dva duchovní, vikáře Tobiase P. Jachmanna a Simona Klaase, podniknout dotazníkovou akci, aby zjistili příčiny úpadku a hledali východiska. Oslovili 80 lidí ve věku 20–49 let a následně se na odpoledním semináři věnovali tématům, která by lidi zajímala. Výsledky je překvapily. Někteří respondenti uváděli, že se nedo-

stanou do kostela pravidelně, ale uklidňuje je, když vědí, že se tam bohoslužby konají. Lidé, kteří už sami lužickosrbsky nemluví, ale hlásí se ke svým srbským kořenům, oceňovali pravidelné lužickosrbské kázání a zpěv v kostele, protože se jich niterně dotýká a působí na ně. ✕

[PB 2020/10]

Ve Slepém si připomněli 150. výročí bitvy u Sedanu – V rozhodující bitvě prusko-francouzské války (1870) zvítězil pruský král Vilém I. nad francouzským císařem Napoleonem III. „Sedantag“ 2. září se později v císařském Německu stal státním vlasteneckým svátkem. Jediný dvojjazyčný pomník v Lužici stojí právě ve Slepém. ✕

Z Německa

Ocenění lužickosrbské herečky – Při udělování letošních Německých filmových cen Lola vyhrála v kategorii „nejlepší herečka ve vedlejší roli“ Gabriela Marija Šmajdzina. Pětapadesátiletá lužickosrbská herečka narozená v Budyšině, od roku 1994 členka souboru činohry Státního divadla Brémy, je díky své především televizní kariéře dobře známá po celém Německu (v posledku mimo jiné i díky roli policistky Kláry Majerové v seriálu *Der Prag-Krimi*, který se vysílá od roku 2018). Šmajdzina získala letošní ocenění za úlohu v celovečerním debutu režisérky a scenáristky Nory Fingscheidtové *Systemsprenger* – v české distribuci byl uváděn od 3. října 2019 jako *Narušitel systému*. Emotivní drama o devítileté dívce s problémovým chováním, jejíž matka nezvládá péči o dceru a s níž si rady nevědí ani sociální pracovníci, bylo oceněno ještě v sedmi dalších kategoriích včetně nejlepšího filmu, režie a scénáře a stalo se nejúspěšnějším

snímkem letošního ročníku Německých filmových cen. Autorka za film obdržela také Stříbrného medvěda na Berlinale 2019. Předávání Loly kvůli epidemii koronaviru letos v dubnu proběhlo bez slavnostního ceremoniálu, vítězové se o ocenění dozvídali doma přes telemosty ze studia. Šmajdzina se z „německého Oskara“ velmi radovala, šance promluvit v hlavním vysílacím čase a v přímém přenosu být jediné slovo lužickosrbsky však ve svém krátkém projevu bohužel nevyužila. U příležitosti udělení tohoto významného ocenění přinesl v půli května s herečkou dlouhý, leč banální rozhovor večerník *Serbske Nowiny*. Za citaci stojí snad jen zmínka o tom, jak vlastně vypadal průběh letošního předávání Loly z hlediska nominovaných a oceněných. Na otázku: „Jak jste sledovala letošní virtuální předávání cen?“ odpověděla respondentka: „Nejspíš stejně jako mnoho dalších lidí: doma na televizní obrazovce. Když byli na řadě kandidáti za vedlejší role, šla jsem do ložnice, kde už byly připraveny kamera a mikrofon k virtuálnímu rozhovoru. Rodina stála kolem mě a s prostěradlem improvizovala světelnou clonu. Byl to opravdu nezvyklý a zároveň osobitý zážitek.“ ✕

NoLu

[SN 1. 7.]

Lužickosrbská příjmení možná později – Práce expertní skupiny připravující návrh změny zákona, jež by umožnila zapsání lužickosrbských tvarů ženských příjmení v osobních dokladech, se protáhla. Následovat bude ještě veřejná diskuse o návrzích expertů a k případné změně zákona může dojít nejdříve v příštím legislativním období. ✕

[SN 1., 3. 7.]

Schválen konec těžby uhlí v Lužici – Německý spolkový sněm

v pátek 3. července přijal zákon, podle něhož do roku 2038 skončí využívání hnědého uhlí k výrobě elektřiny a kromě už schválených lokalit nebudou likvidována další lidská sídla. Dosud bylo zbouráno 137 lužickosrbských vesnic. ✕

Ze světa

[PB 2020/9]

Kopie zvonu z Matého Wjelkowa poputuje do Texasu – Když roku 1854 odcházela skupina staroluterských věřících s Janem Kiliánem do Ameriky, dali si vyrobit a vzali s sebou zvon z Gruhlovy malowjelkowské dílny. Ten r. 1904 pukl a ležel na půdě až do r. 1927, kdy jej předali do muzea luterské koleje Concordia v Austinu (Kilian Hall), a tam je dodnes. Serbinská obec měla později o zvon zájem pro vlastní Texas Wendish Heritage Museum, ale neuspěla; proto se rozhodli pořídit v Lužici kopii zvonu a převést ji do Serbina, kde bude zavěšena na zvonici v areálu muzea. Podklad pro formu byl zhotoven technikou 3D skenování a 3D tisku. Zvon už je vyroben a čeká, až zdravotní situace ve světě dovolí dokončení celého podniku. ✕

[PB 2020/9]

Kdy poprvé zazněla lužická srbsština v Americe? – Podle výsledků výzkumu Lubiny Malinkové to bylo 4. září 1745 v ochranovské bratrské osadě Bethlehem v Pensylvánii. Zazněly tam zbožné písně ve třinácti řečech, lužickosrbsky zpíval Marćin Běmar z Wolešnice. Bratrští misionáři (muži i ženy) pilně pěstovali hudbu a společný zpěv, protože díky nim navazovali dobré vztahy s místními obyvateli z různých etnik. ✕

*Ze Serbských Nowin podává
Alena Pawlíkec, z Pomhaj Bóh
Zuzana Bláhová-Sklenářová,
z Nowého Casniku Josef Blažek
a z Katolského Posola Kryštof Peršín.*

LETNÍ ŠKOLA LUŽICKÉ SRBŠTINY V BUDISLAVI

Telefonát z Prahy do Radworu v květnu nebo červnu byl strašně krátký. Lukáš: „Beno, můžeš mi pomoci?“ – „Ano, samozřejmě.“ – „Právě u nás v Čechách organizuju lužickosrbšský kurs, můžeš mi pomoci?“ – „Ano, rád.“ – „Pár dní bys se studenty trochu mluvil lužickosrbšsky.“ – „OK, když nejde o nic víc?!“ Lukáši, tvůj styl se mi líbí! Šup šup, bez velkých řečí okolo. Co Lukášovo „trošku mluvit lužickosrbšsky“ znamená doopravdy, to jsem zjistil teprve o pár týdnů později...

Na rok 2020 byl původně plánován další prázdninový kurs lužické srbštiny v Budyšině. Přihlásili se na něj také někteří čeští studenti. Korona ale byla silnější a kurs musel být zrušen. V Lužici mnozí litovali, stejně jako lidé v předsednictvu Společnosti přátel Lužice v Praze. Avšak ti reagovali po svém: „Tak si holt takový kurs uděláme u nás!“

31. července: Moje navigačka ukazuje z Radworu do Budislavi 252 kilometrů. Budislav? Nevím, kolikrát jsem už ve svém životě cestoval po Česku a Československu, ale o Budislavi jsem ještě v životě neslyšel. Zatím vím, že vesnice leží 15 kilometrů jihozápadně od Litomyšle. Má něco přes 400 obyvatel a pár penzionů pro turisty. A to nejdůležitější: kousek dál od vesnice má České centrum Mezinárodního PEN klubu svůj Dům bratří Čapků. Lukáši Novosade, jak jen jsi pro svůj kurs našel takový nóbl dům...?

Ale tempo tu mají děsné: ledva jsme v pátek navečer všichni dorazili, už posloucháme první přednášku. Také se trochu rozhlížím okolo sebe: no dobrá, nejmladší tu zrovna nejsem. Na konci nás bude skoro dvacet z celého Česka a Saša je dokonce z Francie.

Tenhle Saša: mluví francouzsky, česky, německy, polsky, anglicky a zdá se mi, že zná ještě pár dalších jazyků, a se mnou mluví samozřejmě lužickosrbšsky. Musím se dokonce hlídat, aby mi neutekla nějaká mluvnická chyba. Saša by mě nejspíš hned opravil...

Ale není to tady zdaleka jediný jazykový talent. Vzpomínám třeba na Dobroslavu. Občas se uprostřed lekce lužické srbštiny ztratí s note-

bookem do svého pokoje. Stovky kilometrů daleko na ni před počítačem čekají mladí Ukrajinci, aby je online učila česky. Jejich cílem je po koruně studovat v Česku. Se mnou však Dobroslava mluví poměrně slušně lužickosrbšsky.

Studentům samozřejmě při rozhovoru často chybějí ta pravá lužickosrbšská slova nebo správné koncovky. Bohužel se pak sám často přistihnu, že rychle upadám do směsi lužické srbštiny a češtiny. Nevědomky! Jistěže se kvůli tomu zlobím, ale co nadělám: mnohaleté česko-lužickosrbšsko-slovanské esperanto máme my Lužičtí Srbové asi už od dob výletů k sousedům hluboko v krvi.

Opravdové jazykové talenty denně zažívám také na lužickosrbšských jazykových hodinách, které vedou Lukáš Novosad a Radek Čermák. Mluvnice, nová slovíčka, skloňování, správný slovosled, výlety do literatury a tak dále – milý Lukáši a Radku, obdivuji vás! A prosím za odpuštění, že jsem vám mnohdy neuměl spontánně poradit.

Vždyť ani v Lužici se sami neshodneme, zda jsme se narodili „w septembrje“, nebo „w septembru“? Máme právě nějakou „skladnosć“, nebo spíš „příležitost“? Kdy se člověku něco „nochce“ a kdy „njecha“? Jaký je rozdíl mezi „jenož“ a „jeničce“? A mám svůj domek „ponowic“, nebo „wobnowic“? Dávno jsem si tolik neuvědomoval, jak moc všichni mluvíme podle citu a „jak nám zobák narostl“. V mateřštině ještě více než v naučeném jazyce. (Ale to sami Češi také dobře znají – obecná a spisovná čeština, různá gramatika v Praze a na Moravě atd.).

Že jsem i já směl každý den dvě hodiny sedět ve velkém kruhu se studenty a poprvé ve svém životě být panem učitelem – za to jsem nesmírně vděčný! Bez pedagogického vzdělání, zato však s 41letou zkušeností v novinách a rozhlasu – konverzace, troška zábavy, hodně se ptát a dát si odpovídat, pomáhat lidem při hledání správného slova a společně se nad rozhovory dobře bavit. Jene Breindle a Damiane Dyrlichu – srdečný dík za vaši podporu!

Někteří studenti mi zvlášť utkvěli v paměti. Už vzpomenuť Saša. Nebo Barbora. Nebo Kryštof Peršín, myslím z okolí Hradce Králové. Mladý muž, který vlastně chtěl v Petrohradě studovat ruštinu, ale zabránila mu v tom korona. Pro něj jsem vybral zvláště obtížné jazykové příklady, ale Kryštof skoro vždy věděl správnou odpověď. (Na podzim jsem ho znovu potkal v Lužici. Tehdy jako překladatel doprovázel skupinu českých bohoslovců okolo kardinála Dominika Duky.)

Milí učitelé v Lužici, přeji vám ze srdce právě takové žáky aktivní při výuce, jaké jsem měl v Budislavi já. Nevěříte? Když jsem se jich například ptal „Co za chybu je v této lužickosrbšské větě – ‘Naš planowane dowol wupadnje?’“, všech sedmáct chybu slyšelo. Nebo: „Marta a Helena, wój staj chore.“ Patnáct z nich opravilo správně obě chyby! Tolik tedy k jazykovým talentům. Přitom někteří ze studentů ještě v životě v Lužici nebyli... (Hledě na jejich čistou lužickosrbšskou gramatiku mohl jsem si také pomyslet „Je to jenom dobře!“ Ale přemohl jsem se a neřekl to nahlas...)

Koronu jsem v době konání lužickosrbského kursu v Budislavi příliš nepocítoval. Roušky? Žádné! Osobní rozestupy? Sotva! Rozhovory o koruně? Žádné jsem neznamenal. Ani na kursu a ani nikde ve vsi. Zdá se mi, že se o pandemii mluvilo jenom jednou, když se zjistilo, že někteří lužickosrbští referenti nepřijedou. „Asi mají strach z korony.“

Jednou v podvečer však přece jen přijela dodávka úplně plná zpívajících lužickosrbských mladenců. Výsledek: dlouhý společný večer se zpěvem, po němž se ráno musela uklidit spousta prázdných lahví... Ale i leccos dalšího dělalo týden pestrým a bohatým – lekce, přednášky o lužickosrbské hudbě, médiích, folklóru a dějinách, lužic-

kosrbská ekumenická bohoslužba a samozřejmě zábava.

Kurs lužickosrbského jazyka 2020 v Budislavi byl úplně první svého druhu. Přesto přinesl Lužickým Srbům nové sympatičtější nebo možná i přátele. A už za to, milí lidé kolem Lužického semináře v Praze – srdečné díky z Lužice. ✕

Beno Bělk

Přeložil Kryštof Peršín.

Serbscy čitarjo móža sej rady serbski original teksta pod mjenom Kurs serbskeje řeče w Budislavje na blogu SPL přečítač: <http://www.luzice.com/2020/12/07/belk-kurs-serbskeje-rece-w-budislavje>.)

Utěšeně se rozrůstá počet poutavých textů na našem blogu: [o letní škole lužické srbštiny](#) v Budislavi tu píše ještě Lukáš Novosad – u jeho článku najdete také další fotografie z akce. Týž píše [o okupaci v srpnu 1968 pohledem ze \(srbské\) Lužice](#). V létě nás postihla další úmrtí: ve věku 67 let [zemřel Jindřich Kabát](#), někdejší federální český ministr kultury, který po roce 1989 restartoval na tuzemské straně česko-lužickosrbské vztahy na politické rovině a založil zdejší tradici lidovecké starostlivosti o naše slovan-ské sousedy. Krátce na to ve věku 69 let [zemřel Tomáš Grulich](#), bývalý senátor, jenž jako předseda Stálé komise pro kraje v zahraničí měl Lužické Srby v gesci. Eliška Oberhelová píše [o výstavě Nejsme tu sami](#), jež předvádí „dramatické příběhy lidí jiných národností než české, ale něco mi říkalo, že Lužického Srba budu hledat marně – a taky že jo“. Ladislav Futtera přeložil od Jana Cyže-Žurčanského [apel Lužickým Srbům k většímu národnímu odhodlání](#), sepsaný u příležitosti prvního výročí [28. října](#). Martin Boukal píše [o studiu na Katedře sorabistiky](#) Lipské univerzity. A k vidění je i [galerie z unikátní krojované dolno a hornolužickosrbské svatby](#) Ignace Wjesely z Chróscic a Anny-Rosiny Selmerové z dolnolužického Łazu.

ČTĚTE NÁŠ BLOG A DOZVÍTE SE O LUŽICI VĚCI!

<http://www.luzice.com/category/blog>

Účastníci letní školy lužické srbštiny konverzují s Benem Bělkem.

Foto: Lukáš Novosad

Letní škola hornolužické srbštiny se konala v Domě brí Čapků v Budislavi u Litomyšle.

Foto: Jiří Januška